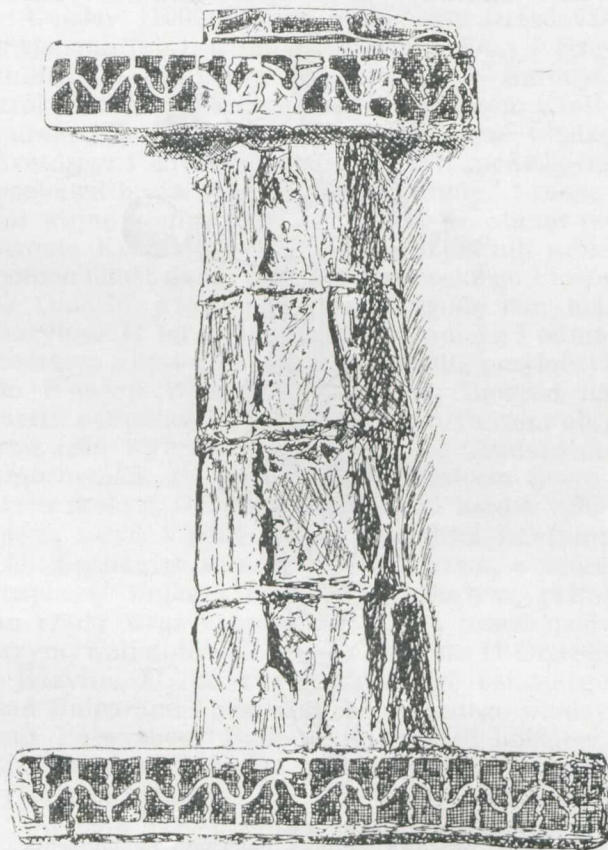

5. G. Sztuka. Mówiąc o elementach sztuki G. w sztuce Słowian, ma się z natury rzeczy na myśli sztukę G. (Ostrogotów i Wizygotów) nad Morzem Czarnym i ich oddziaływanie na sztukę i kulturę artystyczną przede wszystkim Słowian wsch. Pojęcie ich sztuki nie jest całkiem jednoznacznie sprecyzowane, często bowiem utożsamia się ją w ogóle ze sztuką plemion germ. okresu wędrówek ludów, co nie jest słuszne. Istnienie

Ryc. 24. Miecz Childeryka, króla Franków, wg La Baume'a

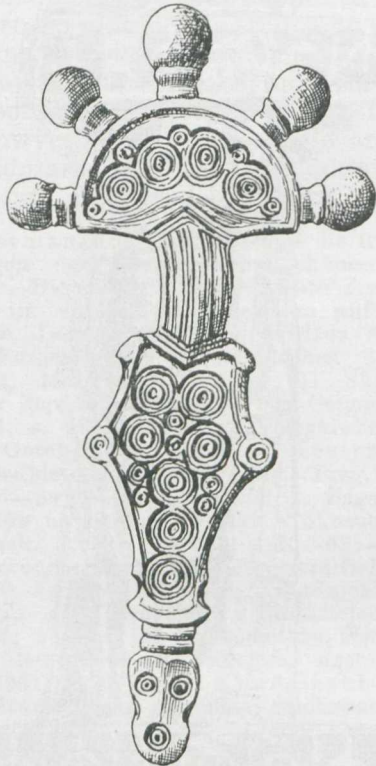
punktów styecznych, choćby pośrednich, między sztuką G. a wczesną sztuką Słowian nie ulega wątpliwości, oddziaływanie jednak pierwszej z nich na drugą ani w przybliżeniu nie jest tak namacalne, jak np. przejmowanie przez Słowian z języka starogreckiego określeń z zakresu kultury materialnej. G. sami przejmowali nad Morzem Czarnym podniety i wzory artystyczne, zwłaszcza w dziedzinie ornamentyki, i to w przemyśle artystycznym zarówno ze sztuki późnoantycznej, rzymsko-hellenistycznej, jaka wchodziła w skład kultury artystycznej tamtejszych kolonii grec., jak i ze sztuki o tradycjach scytyjskich, sarmackich i bliskowsch. oraz z miejscowej kultury mieszanej, która wytworzyła się w tej części świata antycznego. Świadczą o tym wyroby rzemiosła artystycznego G. (fibule, sprzączki itp.), w któ-

rych ozdobie elementy antyczne i wsch. łączą się w nowe całości wraz z tradycyjnymi motywami plecionki, układając się w nowe kompozycje ornamentacyjne (fantastyczne motywy zwierzęce złożone z fragmentów organizmów realnych, motywy roślinne, a zwłaszcza motywy geometryczno-barwne w płaszczyźnie itp.). Efekt końcowy całej tej sztuki zdobniczej spokrewniony jest jak najbardziej w swej ekspresji z przemianami, jakie dokonywały się w sztukach plastycznych w w. III i IV n.e. na całym terenie śródziemnomorskim, znajdując wyraz w przechodzeniu od tradycyjnego ujmowania haptyczne-

gowym Dnieprem w okolicy Kijowa oraz na północ od dolnego i środkowego Dniepru.

Lit.: A. Riegl, *Spätromische Kunstindustrie*, Wien 1927; Б. А. Рыбаков, *Ремесло древней Руси*, М. 1948, s. 46—85; В. Ф. Гайдукевич, *Боспорское царство*, М.—Л. 1949, об. индекс; J. Werner, *Die slawischen Bügelfibeln des 7. Jahrhunderts*, Reinecke Festschrift, Mainz 1950, s. 150—71; Л. Нидерле, *Славянские древности*, М. 1956, s. 142—3.

[Wojśław Molè]

Ryc. 25. Brązowa zapinka palczasta pochodzenia gockiego, wg Wenera

go, przestrzennie-plastycznego ku tendencjom ujmowania optycznie-malarskiego. W związku z tymi tendencjami wzmagała się również barwność samego materiału-tworzywa (złoto lub brąz wraz z wkładkami kolorowych kamieni lub masy) i zajmowała coraz więcej miejsca technika emaliowa. Nie da się zaprzeczyć, że wyroby importowane z warsztatów gockich w miastach nad Morzem Czarnym z całą pewnością mogły, a nawet musiały się przyczynić do ukształtowania swobodnego stylu zdobniczego wśród sąsiadującej ludności słow., w każdym razie u Antów, a także jeszcze we wczesnych fazach Rusi Kijowskiej. W ostatnich czasach zarówno badacze radzieccy (B. A. Rybakow), jak i niemieccy (J. Werner) stwierdzili wyraźny wpływ fibul gockich na kształt i zdobnictwo wsch. oraz płd.-słow. fibul tzw. palczastych, antropo- i zoomorficznych z VI i VII w., występujących nad śród-